

TÜRKİYE'DE SAĞLIK ÇALIŞANLARI ARASINDA SİGARA İÇME DURUMU VE ETKİYEN FAKTÖRLER ARAŞTIRMASI (2007)

Türkiye'de Sağlık Bakanlığı bünyesinde görev yapan sağlık çalışanları ve idari personel arasında sigara içme durumunun tespiti amacıyla **Sağlık Bakanlığı, DSÖ, CDC** (Amerika Birleşik Devletleri Hastalıkların Kontrolü ve Önlenmesi Merkezi) , ve **HASUDER** (Halk Sağlığı Uzmanları Derneği) işbirliği ile yapılmış kesitsel tipte epidemiyolojik bir araştırmadır.

1 Eylül 2007 tarihinde Sağlık Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatlarında (merkez teşkilat, sağlık müdürlüğü, laboratuvarlar, hastane, sağlık ocağı, sağlık evi vs.) görev yapan **4761 sağlık çalışanı** üzerinde anket uygulanmıştır. Teknik hizmetler, yardımcı hizmetler ve genel idare grubu çalışanlar “genel idare çalışanları” adı altında toplanmış, ebeler bir grupta, hemşireler bir grupta, diş hekimi, biyolog, psikolog, tıbbi teknolog ve eczacı gibi yüksek öğrenim görmüş sağlık çalışanları bir grupta, sağlık memurları ve çevre sağlığı teknisyenleri bir grupta, pratisyen hekimler ve asistanlar bir grupta ve uzman hekimler ayrı bir grupta olmak üzere toplam 7 ayrı gruba ayrılmıştır.

Araştırmaya katılanların genel özellikleri:

	Meslek Grubu	Sayı	Yüzde oranı
Sağlık Çalışanı	Hekim	1292	%31,5
	Diş hekimi, eczacı, psikolog	722	%17,6
	Hemşire	713	%17,3
	Ebe	677	%16,5
	Sağlık teknisyeni	706	%17,1
	ARA TOPLAM	4110	% 100
İdari Personel	Yönetici	290	%44,5
	Yardımcı personel	292	%44,9
	Teknik eleman	69	%10,6
	ARA TOPLAM	651	% 100
TOPLAM		4761	% 100

Pratisyen hekimlerin sigara içme sıklığına ilişkin özellikler:

Araştırmaya katılan pratisyen hekimlerin %68,8'i (449 kişi) erkek, %43,9'u (287 kişi) 25–34 yaş grubunda, %72,3'ü (470 kişi) evli, %23,7'si (154 kişi) 15–19 yıldır çalışmakta ve %31,6'sı (206 kişi) günde 50–99 hasta takip etmektedir.

Pratisyen hekimlerin sigara içme durumları incelendiğinde;

- Grubun **%29,2'si hiç içmemiş**; %14,9'u sadece denemiş; %16,6'sı içmiş ve bırakmış, %8,8'i halen aralıklı olarak ve **%30,5'i halen düzenli olarak içmektedirler**.
- Katılımcıların %39,3'ü 10–14 yıldır ve %35,7'si de günde 16–24 adet sigara içtiğini ifade etmiştir. **Pratisyen hekimlerin %44,6'sı ilk sigarayı 19–24 yaş aralığında içmiştir**.
- Pratisyenlerin **%13,7'si uyandıktan sonra ilk beş dakika içinde** sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Grubun çoğunluğu (%38,3) uyandıktan sonra 60 dakikadan fazla bir süre geçtikten sonra ilk sigarasını içmektedir. Sabah kalktıktan sonra **en fazla sigara içilen zaman dilimi %67,5 ile kalkmayı takip eden saatlerden sonraki saatler** olmuştur.
- Sigara seçiminde tercih edilen marka ise %71,5 sıklığında yabancı sigara olmuştur; %10,8'i ise yerli ve yabancı fark etmediğini belirtmiştir.
- Hekimlerin **%60,5'inin** evinde sigara içen herhangi birisinin hiçbir şekilde sigara içmediği saptanmıştır. **Grubun %32,2'si evinde her gün sigara içildiğini** ifade etmiştir. Hekimlerin **%63,5'inin evine gelen misafirler izin aldıktan sonra sigara içmektedirler**.
- Grubun **%53,7'sinin evinde sadece balkon ve mutfakta sigara içilmektedir**. Her alanda sigara içilebilme yüzdesi 21,8'dir.
- Sigara içen pratisyen hekimlerin **%81,0'ı sigarayı bırakmayı düşünmüş** ve **%74,1'i de bırakmayı denemiştir**.
- Hekimlerin **%26,3'ü “her zaman”, %32,9'u “sık sık” kendilerine başvuranlara sigara içip içmediğini sorduğunu** belirtmiştir.
- Sigara içen bireylere ise **“her zaman” bırakmayı öneren hekimlerin yüzdesi 56,4'dür**. Sigarayı bırakmayı önermeyen hekimlerin bu öneride bulunmama nedeni en fazla **“önerilerin etkisinin az olduğunu düşünmek (%64,9)”** olmuştur.
- Hekimlerin **%65,3'ü kendisinin hastası için rol modeli olduğunu; %64,9'u ise toplum için rol modeli olduğunu** düşünmektedir.
- Hastalar için rol modeli olduğunu düşünen hekimlerin **%18,7'si; rol modeli olmadığını düşünen hekimlerin ise %78,7'si sigara içtiğini** belirtmiştir.
- **Erkek hekimlerin %45,4'ü; kadın hekimlerin ise %25,0'ı halen sigara içmektedir**.

Uzman hekimlerin sigara içme sıklığına ilişkin özellikler:

Araştırmaya katılan uzman hekimlerin %67,5'i (428 kişi) erkek, %47,5'i (301 kişi) 35–44 yaş grubunda, %82,9'u (524 kişi) evli, %23,8'i (151 kişi) 10–14 yıldır çalışmakta ve %38,6'sı (245 kişi) günde 20–49 hasta takip etmektedir.

- Uzman hekimlerin sigara içme durumları incelendiğinde; grubun %27,3'ü hiç içmemiş; %19,6'sı sadece denemiş; %22,1'i içmiş ve bırakmış, %8,8'i halen aralıklı olarak ve %22,1'i halen düzenli olarak içmektedirler.
- Katılımcıların %25,6'sı 10–14 yıldır ve %35,6'si de günde 6–15 adet sigara içtiğini ifade etmiştir.
- Uzman hekimlerin %41,2'si ilk sigarayı 19–24 yaş aralığında içmiştir.
- Araştırmaya katılan uzman hekimlerin %12,1'i uyandıktan ilk beş dakika içinde sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Grubun çoğunluğu (%42,3) uyandıktan sonra 60 dakikadan fazla bir süre geçtikten sonra ilk sigarasını içmektedir. Sabah kalktıktan sonra en fazla sigara içilen zaman dilimi %69,9 ile kalkmayı takip eden saatlerden sonraki saatler olmuştur.
- Sigara seçiminde tercih edilen marka ise %76,9 sıklığında yabancı sigara olmuştur.
- Uzman hekimlerin %70,0'ünün evinde sigara içen herhangi birisinin hiçbir şekilde sigara içmediği saptanmıştır. Grubun %22,8'i evinde her gün sigara içildiğini ifade etmiştir. Hekimlerin %61,5'inin evine gelen misafirler izin aldıktan sonra sigara içmektedirler.
- Grubun %48,9'unun evinde sadece balkon ve mutfakta sigara içilmektedir. Her alanda sigara içilebilme yüzdesi 15,0'dır.
- Sigara içen uzman hekimlerin %81,3'ü sigarayı bırakmayı düşünmüş ve %76,4'ü de bırakmayı denemiştir.
- Uzman hekimlerin %32,6'sı “her zaman”, %26,1'i “sık sık” kendilerine başvuranlara sigara içip içmediğini sorduğunu belirtmiştir. Sigara içen bireylere ise “her zaman” bırakmayı öneren hekimlerin yüzdesi 55,0'dır.
- Sigarayı bırakmayı önermeyen hekimlerin bu öneride bulunmama nedeni en fazla “önerilerin etkisinin az olduğunu düşünmek (%52,0)” olmuştur.
- Uzman hekimlerin %67,1'i kendisinin hastası için rol modeli olduğunu; %68,5'i ise toplum için rol modeli olduğunu düşünmektedir. Hastalar için rol modeli olduğunu düşünen hekimlerin %14,9'u; rol modeli olmadığını düşünen hekimlerin ise %63,6'sı sigara içtiğini belirtmiştir.

Diş hekimi-eczacı-psikologların sigara içme sıklığına ilişkin özellikler:

Araştırmaya katılan diş hekimi, eczacı ve psikologların %57,2'si (413 kişi) kadın, %38,8'i (280 kişi) 25-34 yaş grubunda, %74,5'i (534 kişi) evli, %22,7'si (154 kişi) 20 ve üzeri yıldır çalışmaktadır. Grubun %32,5'i (226 kişi) hiç hasta bakmadığını; %27,2'si ise günde 20–49 hastaya baktığını ifade etmiştir.

- Diş hekimi-eczacı ve psikologların sigara içme durumları incelendiğinde; grubun %28,7'si hiç içmemiş; %16,7'si sadece denemiş; %17,5'i içmiş ve bırakmış, %11,0'ı halen aralıklı olarak ve %26,1'i halen düzenli olarak içmektedirler.
- Katılımcıların %25,9'u 10–14 yıldır ve %35,7'si de günde 6–15 adet sigara içtiğini ifade etmiştir.
- Diş hekimi-eczacı ve psikologların %39,1'i ilk sigarayı 19–24 yaş aralığında içmiştir.
- Araştırmaya katılan diş hekimi-eczacı-psikologların %7,5'i uyandıktan ilk beş dakika içinde sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Grubun çoğunluğu (%51,2) uyandıktan sonra 60 dakikadan fazla bir süre geçtikten sonra ilk sigarasını içmektedir.
- Sigara seçiminde tercih edilen marka ise %65,5 sıklığında yabancı sigara olmuştur.
- Diş hekimi-eczacı-psikologların %62,3'ünün evinde sigara içen herhangi birisinin hiçbir şekilde sigara içmediği saptanmıştır. Grubun %30,5'i evinde her gün sigara içildiğini ifade etmiştir. Grubun %64,7'sinin evine gelen misafirler izin aldıktan sonra sigara içmektedirler.
- Grubun %56,9'unun evinde sadece balkon ve mutfakta sigara içilmektedir. Her alanda sigara içilebilme yüzdesi 19,2'dir.
- Sigara içen diş hekimi, eczacı-psikologların %79,3'ü sigarayı bırakmayı düşünmüş ve %76,8'i de bırakmayı denemiştir.
- Diş hekimi, eczacı-psikologların % 12,5'i “her zaman”, % 25,9'u “sık sık” kendilerine başvuranlara sigara içip içmediğini sorduğunu belirtmiştir. Sigara içen bireylere ise “her zaman” bırakmayı öneren diş hekimi, eczacı-psikologların yüzdesi 39,0'dır.
- Sigarayı bırakmayı önermeyen diş hekimi, eczacı-psikologların bu öneride bulunmama nedeni en fazla “önerilerin etkisinin az olduğunu düşünmek (% 64,1)” olmuştur.
- Grubun % 61,9'u kendisinin hastası için rol modeli olduğunu; % 65,4'ü ise toplum için rol modeli olduğunu düşünmektedir. Hastalar için rol modeli olduğunu düşünen diş hekimi, eczacı psikologların %9,9'u; rol modeli olmadığını düşünen diş hekimi, eczacı-psikologların ise %39,2'si sigara içtiğini belirtmiştir.

Ebe-hemşirelerin sigara içme sıklığına ilişkin özellikler:

Araştırmaya katılan ebe-hemşirelerin %96,5'i (1333 kişi) kadın, %56,0'ı (776 kişi) 25–34 yaş grubunda, %80,0'ı (1106 kişi) evli, %23,6'sı (284 kişi) 10–14 yıldır çalışmakta ve %32,1'i (317 kişi) günde 20'den az hasta takip etmektedir.

- Ebe ve hemşirelerin sigara içme durumları incelendiğinde; grubun %32,3'ü hiç içmemiş; %15,4'ü sadece denemiş; %11,7'si içmiş ve bırakmış, %11,2'si halen aralıklı olarak ve %29,5'i halen düzenli olarak içmektedirler.
- Katılımcıların %33,0'ı 10–14 yıldır ve %41,5'i de günde 6–15 adet sigara içtiğini ifade etmiştir.
- Ebe-hemşirelerin %43,9'u ilk sigarayı 19–24 yaş aralığında içmiştir.
- Araştırmaya katılan ve sigara içen ebe-hemşirelerin %6,7'si uyandıktan ilk beş dakika içinde sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Grubun çoğunluğu (%60,9) uyandıktan sonra 60 dakikadan fazla bir süre geçtikten sonra ilk sigarasını içmektedir.
- Sigara seçiminde tercih edilen marka ise %56,8 sıklığında yabancı sigara olmuştur.
- Ebe-hemşirelerin %48,1'inin evinde sigara içen herhangi birisinin hiçbir şekilde sigara içmediği saptanmıştır. Grubun %44,4'ü evinde her gün sigara içildiğini ifade etmiştir. Ebe-hemşirelerin %65,2'sinin evine gelen misafirler izin aldıktan sonra sigara içmektedirler.
- Grubun %64,7'sinin evinde sadece balkonda ve mutfakta sigara içilmektedir. Her alanda sigara içilebilme yüzdesi 16,2'dir.
- Sigara içen ebe-hemşirelerin %85,7'si sigarayı bırakmayı düşünmüş ve %77,7'si de bırakmayı denemiştir.
- Ebe-hemşirelerin %15,3'ü “her zaman”, %22,5'i “sık sık” başvuran kişilere sigara içip içmediğini sorduğunu belirtmiştir. Sigara içen bireylere ise “her zaman” bırakmayı öneren ebe-hemşirelerin yüzdesi 49,3'dür.
- Sigarayı bırakmayı önermeyen ebe-hemşirelerin bu öneride bulunmama nedeni en fazla “önerilerin etkisinin az olduğunu düşünmek (%59,6)” olmuştur.
- Grubun %59,1'i kendisinin hastası için rol modeli olduğunu; %59,6'sı ise toplum için rol modeli olduğunu düşünmektedir.
- Evli olan ebe-hemşirelerin %30,1'si ve evli olmayan ebe-hemşirelerin %18,2'si sigara içtiğini belirtmiştir. Hastalar için rol modeli olduğunu düşünen ebe-hemşirelerin %12,9'u; rol modeli olmadığını düşünen ebe-hemşirelerin ise %51,7'si sigara içtiğini belirtmiştir.

Sağlık teknisyenlerinin sigara içme sıklığına ilişkin özellikler:

Araştırmaya katılan sağlık teknisyenlerinin %67,1'i (473 kişi) erkek, %44,2'si (303 kişi) 25-34 yaş grubunda, %68,2'si (481 kişi) evli, %27,6'sı (162 kişi) 10-14 yıldır çalışmaktadır. Grubun %47,3'ü (254 kişi) hiç hasta görmemektedir.

- Sağlık teknisyenlerinin sigara içme durumları incelendiğinde; grubun %23,9'u hiç içmemiş; %14,6'sı sadece denemiş; %18,2'si içmiş ve bırakmış, %9,5'i halen aralıklı olarak ve %33,8'i halen düzenli olarak içmektedirler.
- Katılımcıların %26,5'i 10-14 yıldır ve %37,6'sı da günde 6-15 adet sigara içtiğini ifade etmiştir. Teknisyenlerin %39,8'i ilk sigarayı 15-18 yaş aralığında içmiştir.
- Araştırmaya katılan ve sigara içen teknisyenlerin %9,9'u uyandıktan ilk beş dakika içinde sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Grubun çoğunluğu (%45,6) uyandıktan sonra 60 dakikadan fazla bir süre geçtikten sonra ilk sigarasını içmektedir.
- Sigara seçiminde tercih edilen marka ise %53,6 sıklığında yabancı sigara olmuştur.
- Sağlık teknisyenlerinin %61,3'ünün evinde sigara içen herhangi birisinin hiçbir şekilde sigara içmediği saptanmıştır. Grubun %30,7'si evinde her gün sigara içildiğini ifade etmiştir. Sağlık teknisyenlerinin %64,4'ünün evine gelen misafirler izin aldıktan sonra sigara içmektedirler.
- Grubun %60,5'inin evinde sadece balkon ve mutfakta sigara içilmektedir. Her alanda sigara içilebilme yüzdesi 19,5'dir.
- Sağlık teknisyenlerinin büyük bir çoğunluğu (%41,2) başvuran kişilere sigara içip içmediğini sormadıklarını ifade etmişlerdir. Sigara içen bireylere ise "her zaman" bırakmayı öneren teknisyenlerin yüzdesi 44,4'dür.
- Sigarayı bırakmayı önermeyen teknisyenlerin bu öneride bulunmama nedeni en fazla "önerilerin etkisinin az olduğunu düşünmek (%59,4)" olmuştur.
- Grubun %55,5'i kendisinin hastası için rol modeli olduğunu; %58,1'i ise toplum için rol modeli olduğunu düşünmektedir.
- Erkek sağlık teknisyenlerinin %33,3'ü; kadın teknisyenlerin ise %12,8'i halen sigara içmektedir.
- Hastalar için rol modeli olduğunu düşünen sağlık teknisyenlerinin %11,1'i; rol modeli olmadığını düşünen sağlık teknisyenlerinin ise %46,7'si sigara içtiğini belirtmiştir.

İdari personelin sigara içme sıklığına ilişkin özellikler:

Araştırmaya katılan idari personelin %81,8'i (541 kişi) erkek, %42,5'i (283 kişi) 35–44 yaş grubunda, %90,3'ü evli (599 kişi) evli, %39,5'i (258 kişi) 20 yıl ve üzeri süredir çalışmaktadır.

- İdari personelin sigara içme durumları incelendiğinde; grubun %21,3'ü hiç içmemiş; %7,5'i sadece denemiş; %23,4'ü daha önce içmiş ve bırakmış, %8,3'ü halen aralıklı olarak ve %39,5'i halen düzenli olarak içmektedirler.
- Katılımcıların %35,5'i 20 yıldan daha uzun bir süredir ve %35,7'si de günde 16–24 adet sigara içtiğini ifade etmiştir.
- İdari personelin çoğunluğunun (%68,7) evinde sigara içen herhangi birisinin hiçbir şekilde sigara içmediği saptanmıştır. Grubun %24,4'ü evinde her gün sigara içildiğini ifade etmiştir. İdari personelin %52,2'sinin evine gelen misafirler izin aldıktan sonra sigara içmektedirler.
- Grubun %46,6'sının evinde sadece balkon ve mutfakta sigara içilmektedir. Her alanda sigara içilebilme yüzdesi 8,6'dır.